

Sinuhe Wallinheimo kok

Kirjallinen kysymys alkoholin etämyynnistä Suomessa

Eduskunnan puhemiehelle

Alkoholijuomien etämyynnin kysymys on ollut pitkään ongelmallinen ja kansalaisille epäselvä. Kauan toivottua selvyyttä saatiin lopulta — ei hallituksen toimesta — vaan vasta, kun Helsingin hovioikeus antoi asiaa koskevan ratkaisun 7.2.2023 (R 20/1078). Hovioikeuden mukaan alkoholijuomien etämyynti ulkomailta ei ole laissa kiellettyä eikä rangaistavaa.

Hovioikeus otti kantaa tilanteeseen, jossa kuluttaja tilaa toiseen jäsenvaltioon sijoittuneelta myyjältä alkoholijuomia, jotka myyjä lähettää kuljetusliikkeen välityksellä Suomeen. Hovioikeus toteaa, ettei korkeimman oikeuden Visnapuu-tapaus (KKO 2018:49) tule sovellettavaksi. KKO:n käsittelemässä tapauksessa myyjä itse oli kuljettanut alkoholijuomat ostajalle Suomeen, mikä katsottiin alkoholilain tarkoittamaksi vähittäismyynniksi. Hovioikeuden käsittelemässä tapauksessa puolestaan kyse ei tuomioistuimen mukaan ollut lainkaan alkoholilain tarkoittamasta vähittäismyynnistä, koska kuljetuksen oli suorittanut myyjästä riippumaton kuljetusliike.

Alkoholijuomien rajat ylittävässä myynnissä myyjä voi siis hovioikeuden päätöksen mukaan lähettää — mutta ei itse kuljettaa — juomia ulkomailta. Toiminnan edellytyksenä on lisäksi se, että myyjä maksaa juomien arvonlisä- ja valmisteverot Suomeen.

Tässä suhteessa sosiaali- ja terveysministeriölle ei ole voinut tulla yllätyksenä, että vähittäismyyntiä koskeva korkeimman oikeuden Visnapuu-tapaus ei sovellu tilanteeseen, jossa myyjä toimii ainoastaan juomien lähettäjänä. Ministeriön kansliapäällikön johdolla 24.10.2019 pidetyssä alkoholin verkkokauppaa koskevassa Valviran, Tullin ja Helsingin poliisilaitoksen yhteiskokouksessa nimittäin kokousmuistiossa todettiin, että "toisista jäsenmaista on myyty alkoholijuomia Suomeen 1990-luvulta lähtien. Rikoslain 50 a luvun 1 §:n mukaan alkoholilain vastainen alkoholijuomien myyminen on rikos ja joistakin, mutta ei kaikista, ulkomaalaisten myyjien toimintatavoista on nyt korkeimman oikeuden ja myös EUT:n oikeuskäytäntöä". Ministeriö ei siis itsekkään ole ollut sitä mieltä, että Visnapuu-tapaus olisi kaiken kattava.

Ministeriön muistio asettuu erikoiseen valoon, kun huomioidaan Suomen joutuneen etämyyntikäytännöistään Euroopan komission Pilot-menettelyn kohteeksi helmikuussa 2021. Vastauksissaan komissiolle STM on vedonnut laajasti Visnapuu-tapaukseen sekä Suomen vähittäismyntilainsäädäntöön ja on muun muassa kutsunut nettikauppaa nimityksellä "rajat ylittävä vähittäismyynti".

Helsingin yliopiston eurooppaoikeuden professori Juha Raitio totesikin tuoreeltaan Iltalehdessä huhtikuussa 2021, että "STM vastaa aivan asian vierestä ja esittelee asioita, jotka Suomessa ovat

Kirjallinen kysymys KK 746/2022 vp

jo kunnossa. [...] Ei saa vedättää tätä asiaa Visnapuu-tapauksen avulla toiseksi kuin mitä se on". Hovioikeuden tuore ratkaisu huomioiden on vaikea olla yhtymättä professori Raition arvioon.

Tilanne ei kuitenkaan ole uusi, sillä Suomi kulki komission mankelin läpi täysin samasta asiasta jo neljännesvuosisata sitten. Euroopan komission XV pääosasto lähetti saamiensa kantelujen johdosta Suomen viranomaisille kirjelmän 22.7.1996, jonka aiheena olivat "ongelmat [...] alkoholi-juomien lähettämisessä ja vastaanottamisessa yksityiskäyttöön." Komissio kaipasi tietoja "säännöksistä, jotka koskevat yksityishenkilöiden tai yritysten mahdollisuuksia lähettää tai vastaanottaa alkoholijuomia yksityiskäyttöön esimerkiksi postin tai muun lähetyspalvelun kautta" sekä pyysi vastausta nimenomaiseen kysymykseen "Minkälaiset säännökset koskevat kuluttajien mahdollisuuksia suoraan [...] tilata tuotteita toisista jäsenmaista? Minkälaisia veroja ja muita kustannuksia tilaaja on velvollinen suorittamaan?".

Suomi vastasi 29.8.1996 päivätyllä STM:n vastauksella tuolloin voimassa olleesta alkoholilain (1143/1994): "Alkoholilaissa säädetään kaupallisesta maahantuonnista lain 8 §:ssä ja maahantuonnista yksityiseen käyttöön 10 §:ssä. Näissä ei säädetä mitään alkoholijuomien lähettämisestä toisesta jäsenmaasta. Alkoholilaissa ei siten ole rajoitettu kuluttajien mahdollisuuksia tilata alkoholijuomia toisista jäsenmaista. Suomalaiseen lainsäädäntötapaan ei kuulu määritellä toimintoja, jotka ovat sallittuja. Alkoholilaissa on ensisijaisesti pyritty määrittelemään kielletyt ja luvanvaraiset toiminnot. [...] Tilatuista juomista verovelvollinen on joko yksityishenkilö itse tai tai, mikäli kaukomyynnin edellytykset täyttyvät, myyjän veroedustaja."

Asia johti lopulta lainsäädäntötoimiin vuonna 1998, jolloin muutettiin vanhan alkoholilain (1143/1994) 8.1 §:ää. Lain esitöissä (HE 247/1998 vp) todetaan tältä osin: "EU:n komission XV pääosaston kanssa käydyissä neuvotteluissa on ilmennyt, että edellä mainittu periaate, jonka mukaan tuonti on vapaata, ei ole selvästi näkyvissä alkoholilaissa. Erityisesti 8 §:n 1 momenttia on pidetty tältä osin vaikeaselkoisena. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kyseinen lainkohta muutetaan sellaiseen muotoon, että asia käy ilmi mahdollisimman selvästi. [...] Voimassa oleva 8 §:n 1 momentti on rakenteeltaan sellainen, että siinä luetellaan yksityiskohtaisesti sallitun kaupallisen alkoholijuomatuonnin ala. Tämä on saattanut antaa vaikutelman siitä, että on olemassa myös kiellettyä alkoholijuomien kaupallista tuontia."

Alkoholilain (1143/1994) 8 § ei STM:n mukaan alkuperäisessä muodossaan koskenut alkoholi-juomien lähettämistä kuluttajalle ulkomailta, ja toisaalta muutetun lain esitöistä ilmenee, ettei aiemmin luetellun viiden maahantuontitapauksen ulkopuolella ollut muuta kiellettyä kaupallista maahantuontia. On selvää, että Suomessa tapahtuvaksi alkoholijuomien vähittäismyynniksi ei katsottu tilannetta, jossa ulkomaille sijoittautunut myyjä lähettää juomat kuluttajalle Suomeen ulkomailta.

STM arvioi tilannetta vuoden 1999 lakimuutoksen jälkeen 29.8.2000 asettamansa työryhmän yksimielisessä mietinnössä: "Laissa ei siten kielletä kuluttajia tilaamasta alkoholijuomia ulkomailta. Alkoholijuomien maahantuontia ei ole määrällisestikään lainkaan rajoitettu. Laissa ei myöskään ole säännöksiä, joissa kiellettäisiin alkoholijuomien myynti- tai lähetystoiminta, joka tapahtuu Suomen ulkopuolelta. Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuvaan elinkeinotoimintaan puuttuminen ei ole tehokkaasti edes mahdollista kansallisella lailla. [...] Valmisteverotuslain 7 §:n 7-kohdassa tarkoitettua kaukomyynnistä on kysymys silloin, kun yksityishenkilö ostaa toisesta jä-

Kirjallinen kysymys KK 746/2022 vp

senvaltiosta tuotteita, jotka myyjä tai joku tämän puolesta lähettää tai kuljettaa [...]. Myyjällä, joka myy tuotteita Suomeen tällä tavalla on oltava Suomessa veroedustajana täällä asuva tai toimiva henkilö, jolle tulliviranomainen on myöntänyt oikeuden suorittaa valmistevero myyjän puolesta täällä vastaanotetuista tuotteista."

STM julkisti tiedotteen (99/2001) 23.4.2001 todeten: "Alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta esimerkiksi internetin välityksellä on jonkin verran yleistynyt. Työryhmä katsoi, että alkoholijuomien tilaamismahdollisuutta ei ole tarpeen kieltää, mutta se tulee rajoittaa tilaajan ja ulkomailla toimivan myyjän väliseksi toiminnaksi. Alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta olisi siten jatkosakin sallittua, kunhan myyjä tai tilaaja huolehtivat alkoholijuomaverojen maksamisesta."

Vuoteen 2001 asti STM:n näkemys on riidattomasti ollut se, että tilanne, jossa ulkomainen myyjä lähettää alkoholijuomat ja maksaa verot Suomeen, ei ole ollut alkoholilain tarkoittamaa vähittäismyyntiä eikä siten vanhan alkoholilain (1143/1994) 8.1 §:n vastaista.

Hovioikeuden helmikuussa 2023 huomauttaminen tavoin vanhan alkoholilain (1143/1994) 8.1 § on siirretty sellaisenaan uuden alkoholilain (1102/2017) 32 §:ksi. Perustuslakivaliokunnan lausumin tavoin (PeVL 48/2017 vp) kyseinen lainkohta on ristiriidassa uuden lain esitöissä (HE 100/2017 vp, s. 92) esitettyjen väitteiden kanssa, jonka mukaan alkoholijuomien etämyynti olisi kategorisesti kielletty. Ennen kaikkea kyse on siitä, että perustuslakivaliokunnan mukaan alkoholilain 32 §:n ja rikoslain 50 a luvun muodostama kokonaisuus ei kiellä etämyyntiä yksityiseen käyttöön perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla. Hovioikeuden mukaan perustuslakivaliokunnan lausunto kattaa myös vanhan alkoholilain 8.1 §:n.

Edellä esitetyn valossa herää kysymys, millä perusteella etämyynti on väitetty käynnissä olevassa EU Pilot -menettelyssä kielletyksi vähittäismyyntiksi tai peräti "rajat ylittäväksi vähittäismyyntiksi", kun kaiken lisäksi STM:n mukaan ei myöskään korkeimman oikeuden Visnapuu-tapaus tule sovellettavaksi tilanteessa, jossa myyjä lähettää juomia ulkomailta.

Vaikka sinänsä on selvää, että komissiolle annettujen vastausten asian esittelijä on viime kädessä henkilökohtaisesti rikosoikeudellisessa virkavastuussa annetuista tiedoista, Suomen valtioon saattaa kuitenkin kohdistua vahingonkorvausvaatimusten uhka sekä komission mahdollisesti aloittaman rikkomusmenettelyn oikeudenkäyntikulut. Tästä syystä sekä Suomea että kaikkia sen kansallisia viranomaisia velvoittavan vilpittömän yhteistyön periaatteen johdosta on ensisijaisen tärkeää, että Euroopan komissiolle kerrotaan alkoholijuomien etämyyntiin liittyvä oikeustila totuudenmukaisella ja ymmärrettävällä tavalla.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimiin hallitus ryhtyy, jotta Euroopan komissio saa EU Pilot -menettelyn puitteissa Suomen alkoholilaista ja siihen liittyvästä oikeuskäytännöstä totuudenmukaiset, selvät ja ymmärrettävät tiedot, erityisesti kun se koskee ministeriön tulkintaa Visnapuu-tapauksen soveltuvuudesta tilanteeseen, jossa myyjä lähettää mutta ei kuljeta alkoholijuomia ulkomailta, sekä Helsingin hovioikeuden 7.2.2023 antamasta ratkaisusta?

Kirjallinen kysymys KK 746/2022 vp

Helsingissä 9.2.2023

Sinuhe Wallinheimo kok